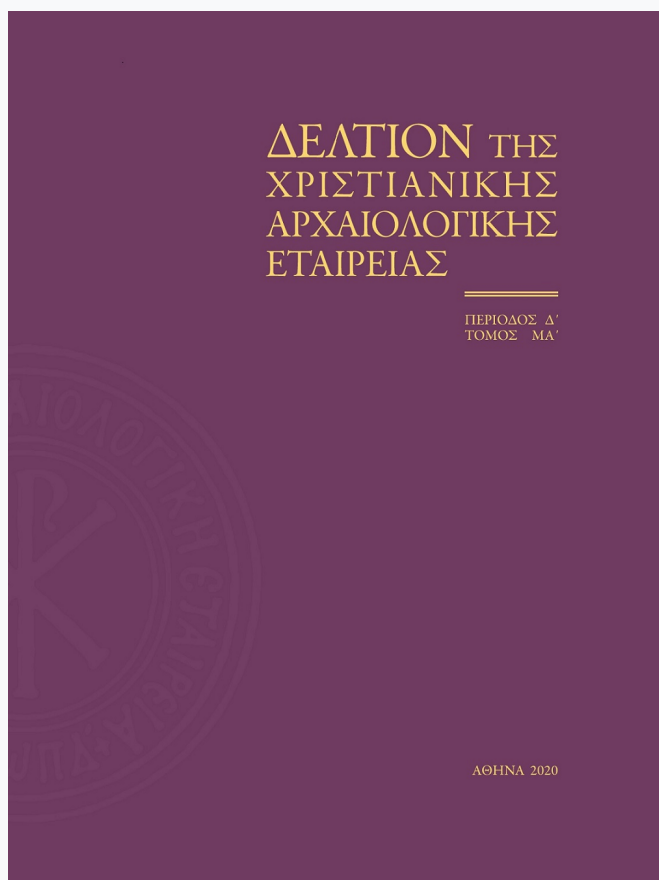

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 41 (2020)

Δελτίον ΧΑΕ 41 (2020), Περίοδος Δ'

Πρωτοσέλιδα

(ΧΑΕ) ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΧΑΕ). (2021). Πρωτοσέλιδα. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 41, I-XIII. ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/deltion/article/view/26173>

© ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
Έδρα: Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο,
Βασ. Σοφίας 22, Αθήνα 106 75
e-mail: chae1884@gmail.com
www.chae.gr
ISSN 1105-5758

Το Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας
(ΔΧΑΕ) εκδίδεται και ηλεκτρονικά:
<http://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/deltion>
e-ISSN 2241-2190

Το Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας
είναι πιστοποιημένο στην Clarivate Analytics και
στην ERIH PLUS.

Υπεύθυνοι έκδοσης του τόμου ΜΑ΄ (2020)
ΚΛΗΜΗΣ ΑΣΛΑΝΙΔΗΣ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΖΑΝΑΚΗ-ΛΑΠΠΑ
ΙΩΑΝΝΑ ΜΠΙΘΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΛΛΗΣ
ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΑΥΟΤΙΔΗ-ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

Φιλολογική και εκδοτική επιμέλεια
ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΠΟΥΛΗΣ

Καλλιτεχνική επιμέλεια
ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΠΟΥΛΗΣ

Σχεδιασμός εξωφύλλου (2017)
ΣΩΤΗΡΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

Έλεγχος αγγλικών κειμένων
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΕΛΒΑΝΙ

Υποστήριξη ηλεκτρονικής πλατφόρμας ΔΧΑΕ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΑΝΟΣ

Γραμματειακή υποστήριξη
ΣΟΦΙΑ ΓΙΑΝΝΙΩΤΗ

Παραγωγή
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΡΠΙΝΙΑ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΕΥΑΓ. ΜΠΟΥΛΟΥΚΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.

© THE CHRISTIAN ARCHAEOLOGICAL SOCIETY
Head office: Byzantine and Christian Museum,
22 Vass. Sophias, GR-106 75 Athens
e-mail: chae1884@gmail.com
www.chae.gr
ISSN 1105-5758

The *Deltion of the Christian Archaeological Society*
(*DChAE*) is also published on line:
<http://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/deltion>
e-ISSN 2241-2190

The *Deltion of the Christian Archaeological Society*
has been indexed in Clarivate Analytics and
in ERIH PLUS.

Editors of the volume 41 (2020)
KLIMIS ASLANIDIS
MARIA KAZANAKI-LAPPA
IOANNA BITHA
GEORGIOS PALLIS
MARIA PANAYOTIDI-KESISOGLOU

Editing and proofreading
SOCRATIS POULIS

Art editing
SOCRATIS POULIS

Cover design (2017)
SOTIRIS PAPADIMAS

Editing of English texts
NICHOLAS MELVANI

e-Publishing platform admin
GERASIMOS CHRYSOVITSANOS

Secretarial support
SOFIA GIANNIOTI

Production
GRAPHIC ARTS
ANTONIS EVAG. BOULOUKOS & COM. S.A.

Με την ευγενική υποστήριξη:

ΑΙΓΕΑΣ ΑΜΚΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΟΥ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΥΨΟΥΣ ΚΑΙ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ
RAYCAP, Electrical/Electronic Manufacturing

With the kind support of:

AIGEAS NON PROFIT CIVIL COMPANY
KALYPSO AND GRIGORIOS GRIGORIADIS FOUNDATION
RAYCAP, Electrical/Electronic Manufacturing

ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' ΤΟΜΟΣ ΜΑ'
2020

**DELTAION
OF THE
CHRISTIAN
ARCHAEOLOGICAL SOCIETY**

SERIES 4 VOLUME 41
2020

ATHENS 2020

**ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ**

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' ΤΟΜΟΣ ΜΑ'
2020

ΑΘΗΝΑ 2020

EDITORIAL BOARD

DEMETRIOS ATHANASOULIS
KLIMIS ASLANIDIS
OLGA VASSI
ANASTASIA DRANDAKI
MARIA KAZANAKI-LAPPA
ANGELIKI KATSIOTI
STAVROS MAMALOUKOS
IOANNA BITHA
GEORGIOS PALLIS
MARIA PANAYOTIDI-KESISOGLOU
PAGONA PAPADOPOULOU

INTERNATIONAL EDITORIAL ADVISORY BOARD

PANAYOTIS L. VOCOTOPOULOS, Academy of Athens
ANTHONY CUTLER, University of Pennsylvania
RAFFAELLA FARIOLI-CAMPANATI, Università degli Studi di Bologna
NANCY PATTERSON ŠEVČENKO, Independent scholar
JEAN-PIERRE SODINI, Université Paris I, Panthéon-Sorbonne
MARICA ŠUPUT, University of Belgrade

EDITORS OF THE VOLUME 41 (2020)

KLIMIS ASLANIDIS
MARIA KAZANAKI-LAPPA
IOANNA BITHA
GEORGIOS PALLIS
MARIA PANAYOTIDI-KESISOGLOU

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗΣ

ΚΛΗΜΗΣ ΑΣΛΑΝΙΔΗΣ

ΟΛΓΑ ΒΑΣΣΗ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΔΡΑΝΔΑΚΗ

ΜΑΡΙΑ ΚΑΖΑΝΑΚΗ-ΛΑΠΠΑ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΤΣΙΩΤΗ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΑΜΑΛΟΥΚΟΣ

ΙΩΑΝΝΑ ΜΠΙΘΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΛΛΗΣ

ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ-ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

ΠΑΓΩΝΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Λ. ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ, Ακαδημία Αθηνών

ANTHONY CUTLER, University of Pennsylvania

RAFFAELLA FARIOLI-CAMPANATI, Università degli Studi di Bologna

NANCY PATTERSON ŠEVČENKO, Ανεξάρτητη ερευνήτρια

JEAN-PIERRE SODINI, Université Paris I, Panthéon-Sorbonne

MARICA ŠUPUT, Πανεπιστήμιο Βελιγραδίου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΜΑ΄ (2020)

ΚΛΗΜΗΣ ΑΣΛΑΝΙΔΗΣ

ΜΑΡΙΑ ΚΑΖΑΝΑΚΗ-ΛΑΠΠΑ

ΙΩΑΝΝΑ ΜΠΙΘΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΛΛΗΣ

ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ-ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / CONTENTS

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ / ABBREVIATIONS	XIII
Από τον <i>decumanus maximus</i> της Ύστερης Αρχαιότητας στη μεσοβυζαντινή <i>Μέση</i> ή <i>Λεωφόρο</i> της Θεσσαλονίκης. Η συμβολή των πρόσφατων ανασκαφών	1-2
From the Late Antique <i>decumanus maximus</i> to the Middle Byzantine <i>Mese</i> in Thessaloniki: What the recent excavations tell us	3-4
Βιβλιογραφία για τις ανασκαφές και τα ευρήματα στους σταθμούς Βενιζέλου και Αγίας Σοφίας επί της Εγνατίας οδού Θεσσαλονίκης	5-7
ΚΡΙΝΩ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ – ΜΑΡΙΑ ΜΙΖΑ, Μεταμορφώσεις του αστικού τοπίου της Θεσσαλονίκης από τον 4ο στον 9ο αιώνα στη διασταύρωση του <i>decumanus maximus</i> με τον <i>cardo</i> της οδού Βενιζέλου (Ανασκαφή σταθμού Βενιζέλου – μετρό Θεσσαλονίκης)	9-32
KRINO KONSTANTINIDOU – MARIA MIZA, Transformations of the urban landscape of Thessaloniki from the 4th to the 9th century at the intersection of the <i>decumanus maximus</i> with the <i>cardo</i> of Venizelou street (excavation at Venizelou station – Thessaloniki Metro)	33-34
ΣΤΕΛΛΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ – ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΖΕΒΡΕΝΗ, Μετασηματισμοί του αστικού χώρου της Θεσσαλονίκης κατά την Ύστερη Αρχαιότητα (4ος-6ος αιώνας) μέσα από τα ανασκαφικά δεδομένα στον σταθμό Αγίας Σοφίας του μητροπολιτικού σιδηροδρόμου ...	35-54
STELLA VASILEIADOU – STAVROULA TZEVBRENI, Transformations of Thessaloniki's urban space during Late Antiquity (4th-6th century), through the archaeological data from the Hagia Sophia Station of the Metropolitan Railway	55-56
LAMBRINI ΧΙΟΤΙ, The transformations of Athens from the time of the Herulian invasion (267 CE) to the end of the 4th century	57-66
ΛΑΜΠΡΙΝΗ ΧΙΩΤΗ, Οι μεταλλάξεις της Αθήνας από την επιδρομή των Ερούλων το 267 μ.Χ. έως τα τέλη του 4ου αιώνα	67-68
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΡΑΠΤΗΣ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΦΑΝΤΙΔΟΥ, Παρατηρήσεις για την αρχιτεκτονική και την ιστορία του πρωτοβυζαντινού ναού της μονής Λατόμου στη Θεσσαλονίκη ...	69-90
KONSTANTINOS T. RAPTIS – ELEFThERIA FANTIDOU, Remarks on the architecture and the history of the Early Byzantine church of the Latomos monastery in Thessaloniki ...	91-92
ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΚΟΙΛΑΚΟΥ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΒΟΛΤΥΡΑΚΗ, Ο ναός της Παναγίας Σκριπούς στον Ορχομενό μέσα από την αρχαιολογική έρευνα	93-111
CHARIKLEIA KOILAKOU – ELEFThERIA VOLTURAKI, The church of Panagia Skripou in Orchomenos through the archaeological research	111-112

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΠΑΣΑΛΗ, Τό καθολικό τῆς μονῆς Ζέρμας Κόνιτσας	113-132
APHRODITE PASALI, The katholikon of the monastery of Zerma near Konitsa	133-134
ROBERT OUSTERHOUT, Byzantine mural painting in its architectural setting	135-155
ROBERT OUSTERHOUT, Η βυζαντινή μνημειακή ζωγραφική και το αρχιτεκτονικό της πλαίσιο	155-156
ANNA ZAKHAROVA, Some observations on the church of the Dormition in Labovo (Albania) and its murals	157-170
ANNA ZAKHAROVA, Παρατηρήσεις για τον ναό της Κοίμησης της Θεοτόκου στο Λάμποβο (Αλβανία) και τις τοιχογραφίες του	171-172
THEODORA KONSTANTELOU, Saint John the Baptist <i>Rigodioktes</i> . A holy healer of fevers in the church of the Panaghia at Archatos, Naxos (1285)	173-194
ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΛΟΥ, Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος ο <i>Ριγοδιώκτης</i> . Ένας άγιος θεραπευτής των πυρετών στον ναό της Παναγίας στον Αρχατό της Νάξου (1285) ...	195-196
ANNA PARANOU, „Der Abt verlässt sein Kloster“. Ikonographie und Interpretation einer Darstellung im Narthex des Katholikons im Dragalevcikloster in Bulgarien (1476) ...	197-206
ANNA PARANOY, «Ο ηγούμενος εγκαταλείπει το μοναστήρι του». Εικονογραφία και ερμηνεία μιας παράστασης στον νάρθηκα του καθολικού της μονής Dragalevci της Βουλγαρίας (1476)	207-208
NANO XATZHDAKH, Μια καρδερίνα. Ακατάγραφη λεπτομέρεια στην εικόνα της Γέννησης της Βενετίας και λίγα σχόλια για τα άλλα μικρά ζώα	209-235
NANO CHATZIDAKIS, A goldfinch. An unnoticed detail on the Venice' Nativity icon and some notes on the other small animals	235-236
ANASTASIA DRANDAKI, The discreet charm of a brand: methodological considerations for attributing unsigned icons to Cretan painters of the 15th-17th centuries	237-252
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΔΡΑΝΔΑΚΗ, Η κρυφή γοητεία της επωνυμίας: μεθοδολογικά προβλήματα στην απόδοση ανυπόγραφων εικόνων σε κρητικούς ζωγράφους του 15ου-17ου αιώνα	253-254
MARIZA TSIAPALI, Δύο άγνωστα προσχέδια αγίων από το καθολικό της μονής του Οσίου Νικάνορος στη Ζάβορδα Γρεβενών	255-265
MARIZA TSIAPALI, Two unknown preparatory sketches of saints in the katholikon of the monastery of Hosios Nikanor at Zavorda, Grevena	265-266
ΠΟΛΥΞΕΝΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Επανεξετάζοντας τις εικόνες του τέμπλου από τον ναό της Μεταμόρφωσης στη Βελτισία (Κληματιά) Ιωαννίνων	267-296
POLYKSENI DIMITRAKOPOULOU, Reviewing the icons of the templon from the church of Metamorfosis in Veltsista (Klimatia), Ioannina	297-298
ELISABETA NEGRĂU, Painters from Western Macedonia active in the Romanian Principalities. The brothers Ioannis and Georgios (floruerunt c. 1640-1655)	299-321

ELISABETA NEGRĂU, Ζωγράφοι από τη δυτική Μακεδονία στις ρουμανικές ηγεμονίες. Οι αδελφοί Ιωάννης και Γεώργιος (ακμή π. 1640-1655)	322
GEORGIOS D. TSIMPOUKIS, Iconographic remarks on an icon of Constantine Tzanes Bouniales depicting the Birth of the Virgin, 1676	323-338
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΤΣΙΜΠΟΥΚΗΣ, Εικονογραφικές παρατηρήσεις στην εικόνα του Γενεσίου της Θεοτόκου, έργο του Κωνσταντίνου Τζάνε Μπουνιαλή, 1676	339-340
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΖΑΧΟΣ, «Ο λίθος από την Κανά της Γαλιλαίας». Ιστορική περιπέτεια και πολιτική εκμετάλλευση ενός ευρήματος	341-361
GEORGIOS A. ZACHOS, "The stone from Cana of Galilee". A historical adventure and the political exploitation of an archaeological find	361-362
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ ΚΕΦΑΛΑ, Το τάμα ενός τριβούνου. Παλαιοχριστιανική αφιερωτική επιγραφή από την Πάτμο	363-379
KONSTANTIA KEFALA, The offering of the tribune. An Early Christian votive inscription from Patmos	379-380
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΛΛΗΣ, Δύο λανθάνουσες επιγραφές από την Άνδρο και η δράση των δωρητών στο νησί κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο	381-394
GEORGIOS PALLIS, Two neglected inscriptions from Andros and the activity of donors on the island during the Middle Byzantine period	395-396
ΜΕΛΙΝΑ ΠΑΪΣΙΔΟΥ, Όψεις της κοινωνίας της Καστοριάς του 17ου αιώνα. Πληροφορίες από τις επιγραφές των ναών	397-419
MELINA PAISIDOU, Aspects of the society of Kastoria in the 17th century. Information from the epigraphic material of the churches	419-420
THEODORA ANTONOPOULOU, A note on the literary sources of a painted epigram from Patmos	421-423
ΘΕΟΔΩΡΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, Σχετικά με τις λογοτεχνικές πηγές ενός επιγράμματος σε εικόνες από την Πάτμο	424
ANASTASIA G. YANGAKI, New evidence on imported ceramics in the Aegean: islamic pottery in the Byzantine Mesa Mani, pottery from the Crimea in Venetian Crete	425-446
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ Γ. ΓΙΑΓΚΑΚΗ, Νέα στοιχεία για την εισηγμένη κεραμική στο Αιγαίο: ισλαμική κεραμική στη βυζαντινή Μέσα Μάνη, κεραμική από την Κριμαία στη βενετοκρατούμενη Κρήτη	447-448
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΡΥΖΙΔΗΣ, The cross-cultural context of the Benaki chasuble: a safavid-renaissance velvet encounter	449-461
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΡΥΖΙΔΗΣ, Το διαπολιτισμικό πλαίσιο ενός φαιλονίου από τη συλλογή του Μουσείου Μπενάκη: μια «βελούδινη» συνάντηση Αναγέννησης και σαφαβιδικής Περσίας	462

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ	463-492
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗΣ, «Κλήμης Ασλανίδης, <i>Βυζαντινή ναοδομία στη Νάξο. Η μετεξέλιξη από την παλαιοχριστιανική στην μεσοβυζαντινή αρχιτεκτονική</i> , Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών – Βυζαντινά Μνημεία 17, Θεσσαλονίκη 2017»	465-467
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΚΙΟΛΕΣ, «Charalampos Pennas, <i>The Byzantine Church of Panagia Krena in Chios. History, Architecture, Sculpture, Painting (Late 12th Century)</i> , Alexandros Press, Leiden 2017»	468-469
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Θ. ΧΑΤΖΗΛΑΖΑΡΟΥ, «Alessandro Taddei, <i>Hagia Sophia before Hagia Sophia. A study of the Great Church of Constantinople from its origins to the Nika Revolt of 532</i> (Saggi di storia dell'arte, 52), Campisano Editore, Ρώμη 2017»	470-474
ΜΑΡΙΑ ΣΚΟΡΔΑΡΑ, «Αναστάσιος Χ. Αντωνάρας, <i>Η τέχνη του γυαλιού. Έργα από τη συλλογή του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού</i> , έκδοση του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού, με την ευγενική υποστήριξη του Ιδρύματος Ιωάννου Φ. Κωστοπούλου και του Σωματείου των Φίλων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού, Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη 2019»	474-479
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΤΣΙΩΤΗ, « <i>Έν Σοφία μαθητεύσαντες: Essays in Byzantine Material Culture and Society in Honour of Sophia Kalopissi-Verti</i> , Χαρίκλεια Διαμαντή – Αναστασία Βασιλείου (επιμ.), με τη συμβολή της Σμαράγδης Αρβανίτη, Archaeopress Archaeology, Οξφόρδη 2019»	479-483
ΣΟΦΙΑ ΚΑΛΟΠΙΣΗ-ΒΕΡΤΗ, «Μελίνα Π. Παϊσίδου, <i>Η Παναγία Ελεούσα της Μεγάλης Πρέσπας. Μελέτη μνημειακής τοπογραφίας, αρχιτεκτονικής και ζωγραφικής των αρχών του 15ου αιώνα στην περιοχή των Πρεσπών</i> , Μακεδονική Βιβλιοθήκη, αρ. 110, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 2019»	484-487
EUGENIA DRAKOPOULOU, «Miroslav Piotr Kruk, <i>Icons from the 14th-16th Centuries in the National Museum in Krakow, Volume I, Catalogue</i> (in Polish and English), The National Museum in Krakow, 2019. Miroslav Piotr Kruk (ed.), <i>Icons from the 14th-16th Centuries in the National Museum in Krakow, Volume II, Technological Tests</i> (in Polish and English), The National Museum in Krakow, 2019. Miroslav Piotr Kruk (ed.), <i>Icons from the 14th-6th Centuries in the National Museum in Krakow, Volume III, Illustrations</i> (in Polish and English), The National Museum in Krakow, 2019»	487-490
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗΣ, «Ken Dark and Jan Kostenec, <i>Hagia Sophia in Context. An Archaeological Re-examination of the Cathedral of Byzantine Constantinople</i> , Oxbow Books, Oxford – Havertown, PA 2019»	490-494
ΤΟΝΙΑ ΚΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ, «Γιώργος Πάλλης, <i>Από τη Λαμία στο Ζητούνι. Ανασυνθέτοντας μια μικρή βυζαντινή πόλη</i> , εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2020»	494-496

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ / ABBREVIATIONS

AAA	Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών	EO	<i>Échos d'Orient</i>
ABME	Ἄρχεϊον τῶν Βυζαντινῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος	GRBS	<i>Greek, Roman, and Byzantine Studies</i>
AD / AD	Αρχαιολογικόν Δελτίον	Ηπειρωστ	Ηπειρωτική Εστία
AE / <i>Aephem</i>	Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς	ΗπειρωΧρον	Ηπειρωτικά Χρονικά
AEΘΣΕ	Αρχαιολογικό Ἔργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ἑλλάδας	ΘHE	Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαιδεία
AEMΘ	Αρχαιολογικό Ἔργο στη Μακεδονία και στη Θράκη	IEE	Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους
AJA	<i>American Journal of Archaeology</i>	IG	<i>Inscriptiones Graecae</i>
AM	<i>Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts. Athenische Mitteilungen</i>	JHS	<i>Journal of Hellenic Studies</i>
ΑνδρΧρον	Ανδριακά Χρονικά	JÖB	<i>Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik</i>
AnTard	<i>Antiquité Tardive</i>	JRA	<i>Journal of Roman Archaeology</i>
ASAtene	<i>Annuario della Scuola Archeologica Italiana di Atene e delle Missioni Italiane in Oriente</i>	ΚρητΧρον	Κρητικά Χρονικά
BCH	<i>Bulletin de correspondance hellénique</i>	ΚυπρΣπουδ	Κυπριακαί Σπουδαί
BMGS	<i>Byzantine and Modern Greek Studies</i>	ΛακΣπουδ	Λακωνικαί Σπουδαί
BSA	<i>Annual of the British School at Athens</i>	/ LakSpoud	
BZ	<i>Byzantinische Zeitschrift</i>	NE	Νέος Ἑλληνομνήμων
CahArch	<i>Cahiers Archéologiques</i>	OCP	<i>Orientalia Christiana Periodica</i>
CFHB	<i>Corpus fontium historiae byzantinae</i>	ODB	<i>The Oxford Dictionary of Byzantium</i>
CorsiRav	<i>Corsi di cultura sull'arte ravennate e bizantina</i>	ΠΑΕ / PAE	Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας
CSHB	<i>Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae</i>	PG	<i>Patrologiae cursus completus. Series Graeca</i>
DACL	<i>Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie</i>	PLP	<i>Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit</i>
ΔΧΑΕ / DChAE	Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Αρχαιολογικῆς Ἐταιρείας	RbK	<i>Reallexikon zur byzantinischen Kunst</i>
DOP	<i>Dumbarton Oaks Papers</i>	REB	<i>Revue des études byzantines</i>
ΔωδΧρον	Δωδεκανησιακά Χρονικά	REG	<i>Revue des études grecques</i>
ΕΕΒοιωτΜ	Επετηρίς τῆς Ἐταιρείας Βοιωτικῶν Μελετῶν	RSBN	<i>Rivista di studi bizantini e neoellenici</i>
ΕΕΒΣ / ΕΕBS	Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν	SEG	<i>Supplementum Epigraphicum Graecum</i>
ΕΕΚυκλΜ	Επετηρίς τῆς Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν	Συμπόσιο ΧΑΕ	Συμπόσιο Βυζαντινῆς και Μεταβυζαντινῆς Αρχαιολογίας και Τέχνης τῆς Χριστιανικῆς Αρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Πρόγραμμα και περιλήψεις εισηγήσεων και ανακοινώσεων
ΕΕΠΣΑΠΘ	Ἐπιστημονική Ἐπετηρίς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης	Synaxarium CP	<i>Synaxarium ecclesiae Constantinopolitanae e codice Sirmondiano nunc Berolinensi</i>
ΕΕΣτΜ	Επιστημονική Ἐπετηρίς Στερεοελλαδικῶν Μελετῶν	TIB	<i>Tabula Imperii Byzantini</i>
		TM	<i>Travaux et Mémoires</i>
		ZLU	<i>Zbornik za likovne umetnosti</i>
		ZMSLU	<i>Zbornik Matice srpske za likovne umetnosti</i>
		ZRVI	<i>Zbornik radova Vizantoloskog Instituta</i>

